

Oplysninger om forholdet mellem Struensee og det danske kancelli.

Af

L. Koch.

De forestillinger, det danske kancelli har indgivet til kongen, ere fra november 1770 samlede i en række bøger, der kaldes «rotuli», som findes i kancelliets arkiv. Samlingen begynder altså på den tid, da der begyndte at komme fart i Struensees reformplaner, en måned før statsrådets ophævelse, og som det ses af de påmindelser, han jævnlig gav kancelliet, har han lagt megen vind på, at det uddrag, der gaves af sagerne, var kort og tydeligt. Det er utvivlsomt, at mange sager også før den tid må have været refereret skriftligt, da de kunde være af en sådan beskaffenhed, at der umuligt kunde afgives resolution over dem på anden måde; men det nye var, at enhver sag nu skulde afgøres ved, at en sådan forestilling indsendtes til kabinettet, hvor da kongen eller kabinetsministeren i hans navn påtegnede bemærkninger og resolution. Det er fra disse «rotuli» i forbindelse med enkelte andre aktstykker, at de nedenfor meddelte oplysninger om den måde, hvorpå Struensee regerede, ere hentede.

Det efterfølgende vil vise, i hvor høj grad Molbech har ret, når han (Nyt hist. tidsskr. IV, s. 650) siger, at Struensee i september 1770 vel havde afgjort med sig selv og sin ærgærrighed, at han vilde drive det til at opnå den højeste magt, men at det er øjensynligt, at den brug, han vilde gøre deraf, ikke var følgen af en forud lagt fast stats- og regeringsplan. Det vil her ses, hvorledes forordningerne om at tillade ægteskab i de hidtil forbudne grader, om at børn ikke af forældrene kunne sættes i tugthuset, om at der ikke skal være livsstraf for tyveri m. m. fremkaldes ved enkelte foreliggende tilfælde. Stundom siges det også blot, hvorledes lignende tilfælde herefter «generaliter» skulle afgøres. Det kan vel ikke siges, at fremgangsmåden er aldeles planløs; ti der ligger en bestemt livsanskuelse bag den, og man er i reglen, når kancelliets forestilling er læst, ikke i tvivl om, hvorledes resolutionen vil blive. Men derimod er det aldeles tilfældets værk, på hvilket område hans lyst til at reformere slår ned, og han synes ikke at have haft nogen bevidsthed om, hvad der vilde komme ud af at træffe bestemmelser for enkelte tilfælde i en ganske ny ånd, når dog den gamle lovgivning i sin helhed blev uforandret og skulde gælde i aldeles lignende tilfælde. Det var ved denne stykkevise forandring uden hensyn til sammenhængen med den hele lovgivning, der fremkaldtes så grænseløs forvirring. — Endnu i efteråret 1770 ere dog bemærkningerne på forestillingerne holdt i en sømmelig tone; der indhentedes også betænkninger fra rette vedkommende, og disse fulgtes i resolutionerne. Men efter at Struensee var bleven kabinetsminister, forandrede dette, og det er ingen overdrivelse at sige, at han taler til kancelliet som til skoledrenge, giver det irettesættelser og belærer det om den rette opfattelse af juridiske

spørgsmål. — Endelig findes her adskillige eksempler på Struensees uvillie mod alle benådninger og undtagelser fra den almindelige ret. Han vil have love, der passe på ethvert tilfælde, og ingen bemærkning forekommer oftere end: «Nach dem Rechten». Kun i et punkt var han overbærende, nemlig i alle forseelser mod det sjette bud; derimod holdt han strengt på, at svigagtige embedsmænd skulde straffes; sådanne sager måtte ikke, som det så ofte skete, neddysses. Der var mange enkeltheder, hvori Struensee vilde det rette; men den måde, hvorpå han førte sin villie igjennem, måtte nødvendig medføre hans fald.

De bemærkninger, der blev skrevne paa forestillingerne, må, for så vidt de ikke blot angå det enkelte tilfælde, men kræve nye almindelige bestemmelser, henregnes mellem kabinetsordrerne, og det er vel den form, hvorunder de fleste af disse ere fremkomne. De ere i begyndelsen skrevne stundom på Dansk, stundom på Tysk. Af og til ere de underskrevne Ch. De senere ere alle på Tysk, ofte i høj grad skødesløst affattede. Men når Molbech (anf. st. s. 676) siger: «Mundtligt referat skulde aldeles ikke mere finde sted; alt, hvad der indkom fra kollegier, kancellier eller departementer, skulde affattes skriftligt, enten på Tysk, eller med vedføjet oversættelse», da er dette sidste ikke rigtigt; det danske kancellis forestillinger ere udelukkende affattede på Dansk.

I det vi gå over til at fremstille tilblivelsen af enkelte af Struensees foranstaltninger, skulle vi først omtale forordningen af 26 oktober 1770, hvorved en del af de hidtil værende helligdage afskaffedes. Denne tilvejebragtes endnu ganske på den hidtil sædvanlige måde. Gennem kirkekollegiets formand, grev O. Thott, tilskrev kongen dette, om ikke en del indenfor søgnedagene faldende helligdage

kunde afskaffes, «i betragtning af, at deslige dage anvendes mere til lediggang og andre deraf flydende laster end til en sand og alvorlig gudsdyrkelse». Kollegiets medlemmer vare enige i det hensigtsmæssige i den påtænkte foranstaltning, men uenige om, hvor vidt den skulde gå. Radikalest var hofprædikant Qvist, der ikke blot vilde have både anden og tredie helligdag afskaffet på de store fester, men også, at alle andre i ugen indtræffende helligdage skulde henlægges til den næste søndag. Også etatsråd E. J. Jessen vilde have de store højtider indskrænket til én helligdag, ligesom han vilde have månedsbededagene og fastepredikenerne afskaffede. Grev Thott derimod og biskop Harboe gjorde det forslag, som siden blev lov. Dette indstilledes af kancelliet og approberedes uforandret. Hele kirkekollegiet havde desuden anmodet om, at forordningen måtte indskærpe søndagens helligholdelse, udtale sig «angående det skadelige kroholds afskaffelse på landet, da krohold er en kilde til megen ugudelighed, forøger ørkesløshed og hemmeligen udsuger og dræber almuen», samt endelig, at det måtte bestemmes, at tavler, som ombæres, og bækkener, som fremsættes på de afgåede helligdage, skulde henlægges til næste søndag. Det første og sidste af disse punkter optoges i forordningen; bestemmelsen om kroholds indskrænkning kunde naturligvis ikke få plads her.

Anledningen til det første sammenstød mellem kancelliet og den nye magthaver synes at være givet ved en ansøgning fra en provstinde Chrystalsin, hvori hun bad om tilladelse til, at hendes datter måtte ægte en præst, P. Gutfeld, der tidligere havde været gift med hendes ældre datter. Ansøgningen var sendt direkte til kongen, og da den kom til kancelliet, var den påskrevet: «appro-

beret». Kancelliet udfærdigede straks under 23 november 1770 bevillingen og sendte den til kongens underskrift; men tillige erindrede det om, at det året i forvejen i et lignende tilfælde havde indhentet både det teologiske og det juridiske fakultets betænkninger. Disse havde frarådet deslige bevillinger, dels fordi de vare forargelige for almuen, «som gemenlig retter sin tænkemåde efter loven, der fastsætter livsstraf for dem, som i samme grad forse sig med lejermål», dels fordi det vilde give anledning til jalousi samt fortroligheds og enigheds ophævelse mellem ægtefolk og sødskende, når en mand kunde have håb om at få til ægte sin kones søster, der som oftest opholder sig i hans hus. Kongen havde derefter under 2 juni og 12 oktober 1769 to gange afslået sådanne andragender. Forestillingen ender med: «I sådan henseende må kancelliet og nu indstille forbemeldte provstinde Chrystalsins' ansøgning efter den forrige allernådigste resolution.» — Denne forestilling fik følgende påskrift: «Es soll in diesem Falle bey der accordirten Dispensation bleiben. Kann die Verordnung in dieser Hinsicht nicht ganz aufgehoben werden, da kein Verbot in der heiligen Schrift dagegen ist, und das Heirathen so leicht als möglich gemacht werden muss?» Herpå svarede kancelliet, at da fakulteterne havde forment, at det ej var mod den hellige skrift at tillade sådanne ægteskaber, men kun anført adskillige politiske årsager, «så vil det ankomme på Deres majestæts allernådigste velbehag, hvor vidt og om i disse ægteskaber ved forefaldende ansøgninger skal dispenseres, i hvilket tilfælde der kunde forholdes på samme måde som med ansøgninger om andre i loven forbudne ægteskaber, så som med søskende-børn og næstsøskendebørn, hvori daglig dispenseres». Men dette forsøg på at få kongen til at opgive den almindelige

forordning og nøjes med dispensationer for de enkelte tilfælde mislykkedes. Han skrev paa forestillingen:

«Dette at gifte sig med sin kones søster, søskendebarn og næstsøskendebarn skal en gang for alle være tilladt uden at forlange dispensation, og dette skal kommunikeres det tyske kancelli for at publicere en ligelydende forordning om denne sag. Ch.»

I henhold hertil udkom der en forordning af 27 december 1770, der det næste år udvidedes end mere, i det forordningen af 3 april 1771 tillader alle giftermål mellem slægtninge, for så vidt de ikke ere forbudne i skriften; også denne forordning foranledigedes ved, at en mand søgte om tilladelse til at ægte sin kones steddatter, som han havde besvangret. Kancelliet, der formodentlig indså det frugtesløse i at tilråde at nægte bevillingen, indstillede, at denne kunde gives, «dog uden konsekvens, da loven forbyder det som stridende mod ærbarhed og såre få eksempler haves på, at det tilforn er bevilget». Men på forestillingen er der skrevet: «Accordirt und kann generalement erlaubt werden, weil es nicht wider die göttliche Gesetze streitet» (1771, d. 8 februar). — Det er ret karakteristisk, at kancelliet gør saa hårdnakket modstand mod forordningen af 27 december 1770; her kunde hverken fra kirkens eller den sunde fornufts standpunkt gøres nogen betydelig indvending; men derimod stred det i højeste grad mod de tilvante former for regeringen, at kongen det ene år bevilgede, hvad han året i forvejen havde nægtet. Det er intet under, at det måtte komme til konflikt; ti for Struensee var gennemførelsen af hans liberale ideer alt; for kancelliet var overholdelsen af kollegiets traditioner alt, og en tidligere resolution var i dets øjne et uomtvisteligt retsgrundlag. — Det sprog, der føres i påtegningerne på

forestillingerne, bliver mere og mere bydende. D. 14 december 1770 bemærkedes der: «Ekstrakterne bør i fremtiden være kortere», og otte Dage efter, d. 21 december, stilles der følgende spørgsmaal, der sikkert i kancelliet ere blevne betragtede både som meget nærgående og meget foruroligere: «Kancelliet skal besvare mig følgende punkter: 1) Hvad enhvers forretning i kancelliet er. 2) Hvor megen gage enhver har. 3) Hvor højt har sportlerne været i de sidste 15 år, og hvorledes uddeles samme.»

Den hårdeste krænkelse blev dog tilføjet kancelliet i anledning af forordningen af 27 juli 1771 om hjemmedåb. Denne blev affattet i henhold til en kabinetsordre af 11 juli¹⁾. Den 20 juli sendtes udkast til forordningen til Hirschholm. Det overlodes her forældrene, når børnene skulde i kirke; præsterne skulde hjemmedøbe dem, når det forlangtes, og siden skulde de fremstilles i kirken. Dette udkast kom tilbage med den bemærkning: «Bey der Verordnung wegen der Taufe muss noch hinzufügt werden, dass keine Zeit feste zu setzen ist, in welcher es geschehen soll». I henhold hertil udarbejdedes der et nyt udkast, der lød på, at det hjemmedøbte barn skulde bringes til kirken, «hvilket dog forældrene ikke skal være forbundne til, inden nogen vis tid efter loven at lade ske, hvorimod vi desto sikrere forvente, at ingen uden nødvendighed udsætter deres nyfødte børns dåb». Således fik forordningen kongens underskrift, men Struensee må enten ikke have læst den ret eller siden være kommet på andre tanker. D. 2 august er der nemlig på en anden forestilling skrevet

---

¹⁾ Denne er trykt i Stampes erklæringer VI, s. 261, hvor der i øvrigt kun meddeles et udkast til forordningen, men ingen forestilling eller bemærkning om, at det oprindelige udkast blev sendt tilbage.

følgende: «Bey Gelegenheit der Verordnung wegen der Taufe finde ich auch nöthig zu erinnern, dass mein Willen mehr bestimmt ausgedruckt werden muss. Die Verordnung von 1745 hätte können ganz aufgehoben und jedem überlassen werden können, wo und wenn er sein Kind hätte wollen taufen lassen, ohne dass es nöthig war Einschränkungen, Bedingungen und Ermahnungen beyzufügen. In Zukunft soll der Cabinetsminister zugleich mit den Membris der Cancellie paraphiren.» Herved var altsaa cancelliet gjort aldeles umyndigt; det kunde ikke betros det at forme og udstede de anordninger, kongen havde billiget, inden kabinetsministeren havde givet dem sin påtegning.

Det var ikke blot denne forordning, der således under tilblivelsen fik nye tillæg, men dette var det almindelige. Da således det første udkast til forordningen af 13 juni 1771 blev sendt til kabinettet, handlede det kun om ophævelse af bøder for lejermål. Det fik da følgende påtegning: «Bey der Verordnung wegen der unehelichen Kinder muss zugesetzt werden, dass sie nicht mehr Taufgebühr als die ehelichen geben sollen, und wegen des Ehebruchs soll keine Strafe gegeben werden, als wenn der dadurch beleidigte Part klagt»¹⁾. Det var netop denne tilføjelse om, at retsforfølgelse for hor herefter kun skulde være en privat sag, der gjorde denne forordning så forargelig i manges øjne. Efter cancelliets forestilling ophævedes den allerede d. 20 februar 1772. Men det synes

---

¹⁾ Høst, Struensee, d. tyske udg. I, s. 387 omtaler dette tillæg til forordningen. Struensee synes at antage, at uægte børn ved dåben måtte betale mere end de ægte. Det modsatte var imidlertid tilfældet: «Med hore- og slegfred-børn må ej ofres». Ritualet, Krogs udg. s. 30. II. Stamples erklæringer VI, s. 260 har en unøjagtig og ufuldstændig oversættelse af kabinetsordren.

næsten kun at være et indfald, der bragte dette tillæg ind i en lov, der handlede om andre ting. — Vi skulle her anføre nogle afgørelser af beslægtede tilfælde. To søskende vare dømt til døden for blodskam. Kancelliet foreslog straffen formildet til tugthus på livstid; resolutionen blev: «Sie sollen beide $\frac{1}{2}$ Jahr ins Zuchthaus» (1771, 3 maj). — I året 1771 skulde det nogle gange afgøres, hvilken straf der skulde tilkendes præster, hvis koner vare komne for tidligt i barselseng. Biskop Harboe havde foreslået, at en præst på Færøerne skulde straffes med 1) to års suspension, 2) offentlig deprecation, 3) 20 rd.'s mulkt. Forestillingen er påtegnet: «Er soll 40 Rthlr. an die Witwencasse geben und von aller anderer Strafe frei seyn». I et andet lignende tilfælde spørges der: «Sind die Priester nicht unter der Verordnung wegen der Strafen in Absicht der unregelmässigen Geburten begriffen?» — og endelig hedder det i et tredje: «Wenn er dadurch untüchtig gemacht worden ist in Prediger Stande zu bleiben, kann er abgesetzt werden, aber muss deswegen keine bürgerliche Strafe leiden. Doch ist dem Consistorio zu überlassen, ob sie ihn nach einer gegebenen Correction in einer ihrer Versammlungen in ihrer Gemeinschaft behalten wollen.» — Da her er tale om en præst, kan det ikke være meningen, at han skal irettesættes af universitetet; men andre konsistorier findes der ikke i Danmark. Men derom har Struensee åbenbart været uvidende. Han har tænkt sig, at her var gejstlige konsistorier ligesom i Tyskland, og det er dem, han med en vis hån overlader afgørelsen af, hvad der var ham selv ligegyldigt, om vedkommende kunde blive «in ihrer Gemeinschaft» eller ej. Som et lille bevis på hans stemning mod kirken kan det anføres, at da kancelliet havde foreslået at tillade, at et blytag på en kirke

nedtoges og erstattedes med tegl, når det overskydende anvendtes til kirkens forbedring og prydelse, men ej til dens reparation, blev resolutionen: «*Approbirt, und der Ueberschuss kann zu Reparation und Unterhalt, aber nicht zur Zierde der Kirche, welches überflüssig ist, [gebraucht werden]*».

Plakaten af 8 april 1771, hvorved det forbødes, at forældre uden lov og dom måtte hensætte deres genstridige børn i tugthuset, blev ligeledes foranlediget ved et enkelt tilfælde. En dragon, P. Mathiesen, var af sin fader indsat i Møens tugthus. Faderen og efter hans død moderen betalte for ham i årene 1765 til 1770, da han undveg. Nu beklagede han sig over, at byfoged Lunding ikke i henhold til resolution af 27 november 1767 havde løsladt ham m.m. Kancelliet fandt klagen ugrundet; men i kabinettet påtegnedes den d. 8 februar 1771: «*Wenn Lunding ihn nach der ihm bekannt gemachten Resolution v. 1767 losgelassen hatte, wäre er nicht dieser Klage exponirt worden; denn die Mutter hatte nicht Recht ihn sitzen zu lassen. In Zukunft soll kein Vater noch Anverwandter das Recht haben ihren Sohn oder Verwandten ins Zuchthaus setzen zu lassen, wo er es nicht nach den bürgerlichen Gesetzen verdient und geurtheilt geworden ist; in diesem Fall können die Klager und beklagte ihre Sache nach den Rechten ausmachen.*» Kancelliet forklarede da, at plakaten af 9 januar 1741, der gav forældrene denne myndighed over børnene, var udstedt for at forebygge, at vanartede børn, om hvis forbedring der dog kunde være håb, skulde styrtes i ulykke ved at dømmes offentlig og udsættes for vanærende straf. Det formenter derfor, at den kunde beholdes, når det tilføjedes, at de, der vilde indsætte deres børn i tugthuset, skulde med overformyn-

derens og sognepræstens attest godtgøre deres lastværdige forhold. Hertil bemærkedes der i kabinettet:

«Das Gouvernement muss sich bloss um Civilbestrafungen bekümmern, und da die Beraubung der Freiheit eine der härtesten ist, so muss solche zu civil Verbrechen aufgehoben werden, und den Eltern bloss übergelassen werden die moralischen Strafen anzuwenden, den Charakter ihrer Kinder zu bessern, und durch die anbefohlene Aufhebung dieser Verordnung wird alle Gelegenheit vorgebaut werden aus Passion und Familienabsichten jemand Unrecht zu thun, wesswegen es bei meiner Resolution verbleiben soll.

Ch.»

Herhen hører endnu en bemærkning af 26 juli s. å. i en ellers ukendt sag, hvor kancelliet synes at have villet bevæge kongen til en undtagelse fra den nye forordning, hvorfor det får en skarp irettesættelse: «Die Ordre wegen Einsetzung des Commerceraths Bechs Sohn muss nicht eher ausgefertigt werden, als bis er gerichtlich dazu verurtheilt worden ist, und die Cancelli muss mir keine Ordres zu unterschreiben vorlegen, die so sehr meinem Sinn und gegebenen Befehlen zuwider sind».

Også i en anden sag fra den sidste tid af Struensees regering måtte kancelliet finde sig i at lade sig belære angaaende retsplejens rigtige grundsætninger. — En krigsråd Stub havde fornærmet kongens foged, Ortwed, da han skulde foretage en over Stub for gæld erhvervet arrestforretning. Kancelliet foreslog derfor under 6 december 1771, at Stub skulde fiscaliter tiltales. Hertil bemærkedes i kabinettet: «Dergleichen Sachen sollten summarisch und ohne weitläufigen Process abgethan werden, und es ist schwer zu begreifen, warum der Fiscal wegen Ortwed agiren soll, da die Cancelli solches in der Beringschiold-

schen Sache¹⁾ bedenklich fand, obgleich sich solcher einen Befehl von der Cancelli zuwider gesetzt hatte. Es müssen in Zukunft jederzeit die Ursachen von enen (sic!) mir zu unterschreibenden Befehle angeführt werden.» — Kancelliet gjorde da under 27 december forslag til sagens summariske behandling for hof- og stadsretten, men søgte tillige at forsvare sit eget standpunkt. Stub havde nemlig fornærmet en kongelig embedsmand i funktion. Beringskjold derimod stod i den rigtige eller urigtige formening, at godset tilhørte ham med rette, og vidste, at kongen ikke vilde tvinge nogen til at forlade sin ejendom, før den var ham retlig fradømt. Hertil bemærkedes der: «Approbert wegen Stub; doch ist der Grundsatz der Cancelley ganz falsch, dass der Gehorsam eines Unterthans gegen einen Befehl, so er durch ein königliches Collegium erhält, von seiner Meinung und Ueberlegung, sie möge gegründet oder nicht seyn, abhängen könne, indem eine solche Ordre sich auf eine summarische Untersuchung durch ein Collegium oder Commission gründen kann, ohne dass solches durch einen Gerichtshof geschieht, und müssen solche Befehle ohne Widerreden befolgt werden, da den Parteyen nachher durch einen Process frei steht ihren Regress zu suchen.»

Vi skulle endnu meddele en række resolutioner og bemærkninger, som ere afgivne i sager af meget forskellig art, men som formentlig bidrage til at kaste lys over den måde, hvorpå, og de regler, hvorefter Struensee regerede.

Under 21 december 1770 indstillede kancelliet en rådmænd i Bergen til afsked efter ansøgning. Den ældste vicerådmænd, som efter skik og brug skulde være hans

---

¹⁾ Se Joh. Grundtvig, Magnus Beringskjold, Hist. tidsskr., 5te række, I, s. 181—182.

eftermand, var fordrukken og i det hele en dårlig person. Dog foresloges det, at han for det første skulde indtræde i rådstuen og gøre sig bekendt med forretningerne, for siden, hvis han forbedrede sig, at blive rådmand. — Resolution: «Gelmuyden skal få sin afsked, og til at besætte hans sted skal et bedre subjekt end Schulze er, foreslås.»

1771, d. 1 februar. En afsat borgemester i Svendborg, Dorph, havde forødt et dødsbo. Arvingerne klagede; men der var nedsat en kommission for at bestemme, hvem der skulde svare til pengene, da Dorph intet ejede. Kancelliet mente, at klagerne maatte afvente kommissionens betænkning. — Resolution: «Die Cancelley muss dahin sehen, dass die Sache fördersamst zu Ende gebracht wird, und es muss eine Nachlässigkeit in der Aufsicht seyn, wenn dergleichen Defraudations geschehen können. Was für eine Strafe ausser Entsetzung erhält dieser Bürgermeister?»

1771, d. 8 februar. Et ungt menneske, der var i tjeneste hos konferensråd Graah, havde bestjålet denne. Faderen vilde sende ham til Vestindien, når han måtte slippe for straf, og hans ansøgning anbefaledes af Graah. — Resolution: «Er soll nach den Gesetzen verurtheilt werden.»

Samme dag. En tugthusfange indstilles til benådning. Resolution: «Approbirt für diesmal, doch müssen in Zukunft die Strafen so bestimmt werden, dass sie weiter keine Mitigation bedürfen.»

Samme dag. Der foreslås formildet straf for falsk, begået af to husmænd. Resolution: «Die Sache soll den Lauf des Rechtens gehen.»

Samme dag. Der foreslås nedsættelse af idømte bøder for ulovlig handel. Resolution: «Nach den Rechten. Wenn die Verordnungen zu hart sind, müssen sie überhaupt

heruntergesetzt werden, damit man sich nicht beständig mit den Exceptionen und Vermilderungen der Strafen in einzelnen Fällen beschäftigen muss.»

1771, d. 8 marts. Kancelliet indstiller, at en mand, der ved højesteret er dømt til kagstrygning, brændemærke og fæstningsarbejde på livstid, må fritages for de to første straffe. Resolution: «Nach dem Urtheil, welcher in Zukunft ohne Vorstellung confirmirt werden soll, wenn nicht ausserordentliche Umstände es fordern.»

Samme dag. En mand er for to gange at have opbrudt kirkeblokken dømt til hjul og stejle. Han indstilles til benådning med fæstningsarbejde paa livstid. — Resolution: «Approbirt. Es soll ins künftige Niemand wegen Diebstahls am Leben verurtheilt werden, wesswegen eine Verordnung entworfen werden soll»¹⁾).

Samme dag. Biskop Bloch beretter, at præsten Ivar Hagelund i Verst og Bekke har holdt gudstjeneste tredie juledag, bevæget af menighedens indtrængende anmodning, at han dog måtte føje dem i at prædike den dag. Da han er en fattig og meget enfoldig mand, foreslås han straffet med en irettesættelse af biskoppen og en mulkt paa 4 rd. — «Approbirt.»

1771, d. 3 maj. En mand har hensiddet længe i arrest, fordi han udviste modvillighed mod extraskatten. Kancelliet indstiller, at han maa frigives mod at sidde 8 dage på vand og brød. — Resolution: «Warum hat man ihn so lange sitzen lassen ohne sein Urtheil zu sprechen; dieses musz gleich nach den Rechten geschehen und mir vorgelegt werden.»

¹⁾ De to sidstnævnte tilfælde gave anledning til udarbejdelsen af forordningen af 27 april 1771; forestillingen til denne findes i H. Stampedes erklæringer m. m. VI, s. 254.

1771, d. 5 juni. En fattig mand indstilles til at måtte arve sin broder, uagtet dennes boslod var hjemfalden til staten, da han havde taget sig selv af dage. — Resolution: «Es müssen solche Exceptione nicht gemacht werden.»

1771, d. 26 juli. En kvinde, der under graverende omstændigheder havde dræbt sit barn, indstilles til dødsstraf. — Resolution: «Soll Zeitlebens ins Zuchthaus kommen, nachdem sie vorher eine öffentliche corporliche Strafe erlitten hat.»

Som slutning kan passende anføres en bemærkning, der er skrevet på forestillingerne af 5 oktober 1771, uden at det kan ses, hvorefter den er foranlediget. I al sin uklarhed er den et vidnesbyrd om, at det begyndte at gå op for Struensee, at han havde indviklet sig i et vilderede, som han ikke mere kunde finde ud af, og at al hans stykkevisse reformer var ved at ende i forvirring. Den lyder saaledes:

«Die Cancelley soll mir sagen, ob es zum bessern Betrieb der Affairen und zum Ansehn meiner Würde und Befehle gereicht, dass diese letztere ohne Widerspruch von meinen Unterthanen befolgt werden, da diesen letzteren der Regress durch die Justice frei steht, und dasjenige Departement, auf dessen Vorstellung ich einen widergesetzlichen Befehl gegeben habe, mir dafür responsable seyn muss, dass es mir zu einer Handlung, die mir so sehr zuwider ist, Anlass gegeben hat. Ch.»